

Sari Karttunen

YRITYKSET TAIDEKOKOELMIEN HALTIJOINA

Luukkanen-Hirvikoski, T. (2015). Yritysten taidekokoelmat Suomessa. Keräilypolitiikat, taiteen esittämisen käytännöt ja merkitykset elinkeinoelämässä. Jyväskylä Studies in Humanities 261. Jyväskylä yliopisto.

Teija Luukkanen-Hirvikoski tarkastelee taidehistorian alaan lukeutuvassa väitöstudiumuksessaan (2015) yritysten taidekokoelmia. Aihepiiriä on Suomessa tutkittu aikaisemmin vain vähän eikä koskaan tässä mitassa. Kun edeltävät tutkimukset yrityksistä tai yritysten johtajista tai omistajista taiteenkerääjinä ovat koskeneet yksittäisiä kokoelmia, Luukkanen-Hirvikoski pyrkii tarkastelemaan yritysten taiteen keräilyä ilmiönä koko laajuudessaan. Taustaksi hän vielä selvittää monipuolisesti elinkeinoelämän ja taiteen kytkentöjä. Hanke on mittakaavaltaan riskaabeli etenkin väitöskirjassa, mutta Luukkanen-Hirvikoski ottaa kokonaisuuden kiitettävästi hallintaansa. Tuloksena on tukeva ja innoittava perustutkimus, joka tarjoaa syventämisen mahdollisuuksia niin väittelijälle itselleen kuin muillekin tutkijoille.

Tutkimuksen tarve on noussut tutkijan omista työkokemuksista yritysten taidekokoelmien parissa. Tutkimuksen keskeiset kysymykset ovat 1) miksi yritykset kerää-

vät taidetta ja/tai ylläpitävät omia taidekokoelmia ja 2) miten taidekokoelmia käytetään elinkeinoelämän kontekstissa. Teoreettiselta taustaltaan ja lähestymistavaltaan tutkimus on monitieteinen. Humanistisiin tieteisiin, lähinnä väittelijän emotieteenalaa taidehistoriaan, yhdistetään siinä taloustieteitä, viestinnän tutkimusta, sosiologiaa, antropologiaa ja hieman kasvatustiedettäkin. Näistä rakentuu teoreettinen viitekehys, jossa voidaan erottaa kolme pääpilaria: 1) keräilyn tutkimus, 2) yritysten sosiaalisen vastuun näkökulma ja 3) professiotutkimus.

Metodologisesti tutkimus edustaa triangulaatiota. Tutkimusaineisto on hyvin laaja: 25 kotimaista kokoelmaa, joissa on yhteensä noin 29 000 teosta, neljä kansainvälistä verrokkikokoelmaa, 56 henkilön haastattelut, joista kertyy litte-roituna tekstiä yli 600 sivua ja niin edelleen. Luukkanen-Hirvikoski selviää kunniakkaasti aineistonsa käsittelystä, mutta tutkimusekonomisesti tiedonkeruuta olisi kannattanut vaiheistaa esimerkiksi niin, että

ensin olisi tehty yrityksille laaja kyselypohjainen kartoitus, jonka pohjalta olisi valittu tarkempaan, laadulliseen analyysiin suppea määrä kokoelmia.

Tutkimuksen kohteina olleista suomalaisista kokoelmista mainittakoon vaikkapa Taidesäätiö Meritan, TNS-Gallupin, Keskisuomalaisen ja SOL Palveluiden kokoelmat. Luukkanen-Hirvikosken analyysin perusteella suomalaisilla yrityksillä on yleensä useita rinnakkaisia perusteluja taidekokoelmien kartuttamiselle ja ylläpitämiselle. Yleisimmin esiintyvä motiivi on työympäristön viihtyisyyden lisääminen. Muut selitykset liittyvät yrityksen yhteiskuntavastuuseen, yrityskuvaan, yrityksen historiaan, taiteen sijoitusarvoon, oppimiseen ja yrityksen johdon keräilyharrastukseen.

Tutkimuksen keskeisiin menetelmiin kuuluu vertailu. Kansainväliset verrokkikokoelmat ovat Daimler (Saksa), Deutsche Bank (Saksa), DZ Bank (Saksa) ja USB (Sveitsi). Verrokkeja käytetään yhtäältä täydentämään kotimaista aineistoa ja toisaalta suhteut-

tamaan sitä kansainväliseen tilanteeseen. Poikkeavuutta ilmenee etenkin kokoelmien hyödyntämisessä taidekasvatuksen ja markkinointiviestinnän tarkoituksiin. Kun vertailukohteet ovat eturivin keskieurooppalaisia kokoelmia, niiden käyttö tuo tutkimukseen benchmarkkauksen eli esikuva-analyysin tai vertailukehittämisen sävyä. Tutkijan tavoitteisiin kuuluukin suomalaisten yritysten taidetoiminnan ja yritysten taideasiantuntijoiden työn kehittäminen.

Luukkanen-Hirvikosken katsaus kokoelmia keräävien ja esillä pitävien yritysten rooliin taidemaailmassa on kiehtova. Suurten kansainvälisten ko-

koelmien toiminta näyttäytyy musertavan monipuolisena ja korkeatasoisena, ja ne ovat ilmeisesti keskeisiä toimijoita taiteen kentällä. Tutkija esittää osuvia havaintoja myös suomalaisten yritysten vaikutuksesta taiteeseen, esimerkiksi taidegrafiikan tai paperitaiteen tunnetuksi tekemiseen. Hän nostaa esiin myös kysymyksen, mikä merkitys yritysten ostoilla oli 1980-luvun taidebuumin aikana eräiden taiteilijoiden teosten hintakehitykseen. Samoin hän pohtii, mitä tapahtuu, kun yritykset taloudellisten suhdanteiden (tai muiden syiden) takia vetäytyvät taidemaailmasta.

Kokonaisuutena Luukkanen-Hirvikosken työ on lupaava avaus laaja-alaisen, monitieteisen yritystaitteen tutkimuksen alueella Suomessa. Vastaavat tutkimukset ovat kansainvälisestikin harvinaisia. Tutkimuksesta on hyöttyä paitsi tiedekentälle myös yritysten taidekokoelmista ja museoiden yritys yhteistyöstä vastaaville henkilöille. Tutkimuksella on ajankohtaista kulttuuripoliittista relevanssia liittyen taiteen ja taidelähtöisten menetelmien käyttöön yhteiskunnan muilla sektoreilla sekä kulttuurin yksityistämistendensseihin.